

Camino a Guantanamo

The road to Guantanamo, Michael Winterbottom i Matt Whitecross, 2006

La ruptura de l'ordre internacional a través de la història de tres joves britànic-pakistanesos

Una odissea desgraciada

La resposta dels Estats Units als atemptats terroristes del 11-S ha estat desastrosa; això ho sap tothom, fins i tot els americans, com pot inferir-se dels resultats de les recents eleccions legislatives. Sense cap dubte, un dels episodis més sinistres derivats d'aquesta política és el de la presó de Guantanamo: detencions injustificades, tortures, violació de les normes de dret internacional, etc. Aquest és el tema de *Camino a Guantanamo*, un *docudrama* que relata la desgraciada odissea de tres joves britànic-pakistanesos – anomenats “els tres de Lipton” – que cauen en mans de l'exèrcit americà a Afganistan sota l'acusació de terrorisme.

Més enllà de les terribles conseqüències geopolítiques, econòmiques i humanitàries, l'actuació de l'administració Bush ha provocat a nivell cultural - pel que fa al debat de les idees - un retrocés brutal: la famosa sentència que amenaça que "qui no està amb els Estats Units està contra els Estats Units" s'ha traduït en una

polarització generalitzada de les opinions. El resultat és un maniqueisme estúpid en el qual ningú està lliure de sospita. Els crítics de l'imperialisme ianqui són catalogats com elements perillosos. La resta, sense fer distincions, són pro-ianquis. Però aquí parlarem de cinema, de cinema polític, és veritat, però no de política. Sembla una distinció elemental, no obstant això no ho és: si no com s'entén que aquest mediocre programa de televisió hagi obtingut l'Ós de Plata a la millor direcció en el Festival de Berlín del 2005? Com s'entén l'allau de crítiques exageradament elogioses? Això només pot entendre's des de l'antiamericanisme més carrincló.

Intentem per un moment separar el contingut de la forma, intentem ignorar el tema - molt greu, impossible negar-lo - per a parlar de l'estructura narrativa de la pel·lícula. Aquest és una anàlisi al que hauria sotmetre's a qualsevol pel·lícula que s'aprofita de materials extrets de la realitat que ja tenen per si mateixos un indiscutible potencial narratiu (pensem en

una notícia d'aquests dies: Quin mèrit pot tenir fer una pel·lícula sobre l'assassinat de Litvinenko, l'ex-espia de la KGB, si l'article que llegim al diari tots els dies és ja en si mateix una novel·la per lliuraments?).

Camino a Guantanamo és un *docudrama*: un film que aborda amb tècniques dramàtiques “fets reals” propis del documental. La narració s'articula mitjançant tres recursos: entrevistes amb els protagonistes dels “fets reals”; escenes rodades per actors en les quals es dramatitzen dits “fets reals”; i imatges d'arxius de televisió que contextualitzen el relat. Bàsicament estem davant un programa de televisió, i de televisió americana (només li falta el rètol “dramatització” que adverteix als espectadors perquè no creguin que el que estan veient és real, rètol que sol produir un efecte risible davant imatges gairebé sempre dignes de la nostra indignació).

Als Estats Units, precisament, hi ha un canal anomenat *E! Entertainment Television* que emet un *docudrama* titulat *E! True Holliwood Story*. Tracta de com els famosos cauen en

desgràcia i s'aixequen com aus fénix (de vegades no s'aixequen, s'enfonsen més i el programa és més divertit). Aquests *docudrames* també s'articulen mitjançant una barreja d'entrevistes, escenes dramatitzades i imatges d'arxiu. Doncs bé, ara que sembla que els americans estan llests per a consumir postures crítiques a la seva pròpia actuació, *Camino a Guantanamo* podria emetre's aquí. I és que cal preguntar-se, no havia altra manera de fer aquesta pel·lícula? Tenint un tema tan greu, amb tanta potència narrativa, havia d'acudir-se a recursos tan rebregats? Pensem que aquest film es nodreix de la llarga tradició de cinema polític britànic...

A més, a nivell del contingut, els directors cometen un pecat d'ingenuïtat. Evidentment la seva aposta és no involucrar-se, assumir una postura neutral, gairebé asèptica (contrària a la del rocambolesc Michael Moore). Però en això perden profunditat, per exemple, al no qüestionar críticament als tres de Lipton.

Aquesta situació, en alguns moments, posa en perill la versemblança. Potser el tema més delicat sigui el dels motius que van tenir els tres de Lipton per a internar-se a Afganistan quan havien viatjat originalment a les noces d'un d'ells a Pakistan. Els seus arguments ingenus, i sobretot la no problematització d'aquests arguments, que són acceptats sense més, són caldo de sospites (quan, hi ha que recalcar-lo, aquests nois ja han estat absolts). Això pot produir l'efecte nefast que el indefensable resulti defensable, tenint a la desconfiança com principal argument, perquè, tal com pot llegir-se en diversos fòrums en Internet, "qui es va a empassar que aquests nois van anar a Afganistan, un país a punt

de la guerra, només per a veure com estava la situació?". Van poder haver anat per altres motius, potser estaven enutjats (normal, qui no?) i tenien el bromós projecte de donar suport una causa que creien seva. Què té això de dolent? No els converteix en terroristes, ni justifica la seva detenció. Però aquest maniqueisme en el qual estem immersos impedeix la profunditat: els tres de Lipton no són més que uns nois inconscients als quals la curiositat els va resultar cara.

Així doncs, aquesta pel·lícula engrossa la llarga llista del que va poder ser i no va ser. Al final, dintre de la seva correcció, de la seva modesta ambició, *Camino a Guantanamo* només és una grisa constatació de la maldat i la mesquinesa d'aquests trists temps que corren.

Fitxa tècnica

Tècnics

Director: Michael Winterbottom i Matt Whitecross (co-director)
Productor: Andrew Eaton, Melissa Parmenter i Michael Winterbottom
Guió: Michael Winterbottom
Muntatge: Mat Whitecross i Michael Winterbottom
Fotografia: Marcel Zyskind
Música: Harry Escott i Molly Nyman
Efectes especials: Mohsen Ruzbahani
Companyia productora: FilmFour, Revolution Films i Screen West Midlands
Nacionalitat: Regne Unit
Durada: 95 minuts

Actors

Riz Ahmed: Shafiq
Farhad Harun: Ruhel
Waqar Siddiqui: Monir
Afran Usman: Asif Iqbal
Shahid Iqbal: Zahid
Sher Khan: Sher Khan
Jason Salkey: Interrogador militar

Jacob Gaffney: Interrogador de Kandahar #1
Mark Holden: Interrogador de Kandahar #2
Duane Henry: Guàrdia #1
William Meredith: Guàrdia #2
Payman Bina: Guàrdia #3
Adam James: Interrogador del SAS
Ian Hughes: Interrogador del MI5
James Buller: MI5

Filmografia

2005
A cock and bull story
2004
9 Songs
2003
Code 46
2002
In this world
2002
24 hour party people
2000
El perdón
1999
Contigo o sin ti
1998
I want you
1997
Welcome to Sarajevo
1996
Jude
1995
Amo la vida
1995
Besos de mariposa